

Α) Ένεργ. 1) Σείω, κινῶ τι βιαίως, ἀνατινάσσω πολλαχ. : Ἀνατινάζω τὰ χεῖρά μου Νάξ. Ἀντίναξε τὰ ροῦχα νὰ φύγῃ ὁ κορημακτός Κύπρ. Πάαινε ἀντίναξε τὲς πατάτες νὰ μὲν πκιάσουν ἑποκάτω (νὰ μὴν κολλήσουν εἰς τὸν πυθμένα τῆς χύτρας) αὐτόθ. || Φρ. Ἀνατινάζω τὸ γιὰ καὶ μου (αἰσθάνομαι ἰσχυρὰν ἀποστροφὴν πρὸς τινα ἄνθρωπον. Συνών. φρ. τινάζω τὸ γιὰ καὶ μου) Λεξ. Δημητρ. Τοῦ ἀντίναξεν μὲν (βραχυλ. ἀντὶ τίναντε τὸ χεῖρι του καὶ τοῦ ὅσσε μὲν γροθιά, χαστουκέα κττ. Συνών. φρ. τοῦ ἄναψε μὲν - τοῦ ἄστραψε μὲν κλπ.) Κύπρ. || Παροιμ. Τρώει τῆς ἀντινάσσει τὴν ποδοκῆν του (ἐπὶ ἀχαρίστου) αὐτόθ. || Ἄσμ.

Ν' ἀνατινάζω τὸ κλαρὶ νὰ πέσῃ τ' ἄνθι χάμω
Λεξ. Δημητρ. Συνών. τινάζω. 2) Τινάσσω ἀπορρίπτω τι Κύπρ. : Ἀντίναξεν τον ὁ ἄπ-παρος ἀπὸ τὴν ῥάχιν του.

Β) Μέσ. 1) Πηδῶ πρὸς τὰ ἄνω, ἀναπηδῶ Ἀθῆν. (παλαιότ.) : Ἄσμ.

Ἀνατινάχτου, Χατζαλῆ, καὶ κάθου 'ς τὴν κολόνα
κι ἄκου τὴν ἀδερφοῦλλα σου ποῦ ῥυάξει σὰν τρυγόντα.

2) Συγκλονίζομαι ἐκ συγκινήσεως, φόβου ἢ ψυχικῆς τινοῦ νόσου πολλαχ. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ.) : Σὰν τ' ἄκουσε ἀνατινάχτηκε Λεξ. Δημητρ. Ἠνετινάχτηκε ἀπάνω ἀπὸ 'κεῖ ποῦ κάθουδα Θήρ. Ἐχπάραξέ με κ' ἐνετινάγα (μὲ ἐξύπασε καὶ ἀνετινάχτην) Τραπ. || Φρ. Ἀντινάχτηκε τὸ μωρὸν (συνεκλονίσθη προσβληθὲν ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων) Κύπρ.

*ἀνατιναχτός ἐπίθ. ἀντινακτός Κύπρ. (Γερμασ.)

Ἐκ τοῦ ρ. ἀνατινάζω.

Ὁ ἀνατινασσόμενος, ἐπὶ γεωμήλων τηγανιζομένων, τὰ ὅποια ἀνατινάσσουν ἐντὸς τοῦ τηγανίου ἢ τοῦ τέντζερη διὰ νὰ ψηθοῦν ὁμοιομερῶς ὑφ' ὅλας τὰς πλευράς : Ἐμασιρέψαμεν πατάτες ἀντινακτές.

*Ἀνατολᾶς ὁ, Ἀνατουλᾶς Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τοῦ τοπων. Ἀνατολή.

Ὁ κάτοικος τῆς Ἀνατολῆς, ἥτοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Τοῦρκος : Ἄσμ.

Ν' ἀγνάντιβα τὴ Ρούμιλη κι ὡς τοῦ Ζουρμπᾶ τὴ βρούσι,
πὼς πουλιμοῦν οἱ εὗζονις μὲ τοὺς Ἀνατουλᾶδης.

Συνών. Ἀνατολήσιος, Ἀνατολίτης.

ἀνατολή ἡ, κοιν. καὶ Πόντ. Τσακων. ἀνατουλή βόρ. ἰδιώμ. ἀνετολή Κεφαλλ. Α.Κρήτ. Κύθν. Μεγίστ. Νάξ. (Κορων.) Πελοπν. (Αἴγ. Βούρβουρ. Λάστ.) Προπ. (Ἀρτάκ.)

Τὸ ἀρχ. οὐσ. ἀνατολή.

1) Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἡλίου εἰς τὸν ὀρίζοντα κοιν. καὶ Πόντ. Τσακων. : Αὔριο νὰ ξυπνήσουμε πρῶι πρῶι νὰ δοῦμε τὴν ἀνατολὴ κοιν. || Φρ. Κινήσαμε μὲ τὴν ἀνατολὴ (μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος) κοιν. Μὲ τ'ν ἀνατουλή θὰ πάγου (συνών. τῇ προηγουμένῃ) Λέσβ. || Ἄσμ.

Καλημέρα σου, ἀνατολή, καλημέρα σου, δύσι

Λεξ. Δημητρ. Συνών. βάρεμα, ἀντίθ. δύσι. β) Ἡ αὐγὴ πολλαχ. καὶ Πόντ. : Χάραξε ἡ ἀνατολὴ πολλαχ. Εἶναι ἡ ὥρα ποῦ θὰ σκᾶ ἡ ἀνατολὴ Σέριφ. || Ἄσμ.

Ἐφώτισε -ῖ- ἡ ἀνετολή, ἐχάραξε κ' ἡ δύσι,

πάν τὰ πουλλάκια 'ς τὴ βοσκὴ κ' οἱ -ῖ- ἔμορφε 'ς τὴ βρούσι Λάστ.

Γλυκοχαράζει ἡ ἀνατολὴ καὶ γλυκοφέγγει ἡ δύσι

Λεξ. Δημητρ. 2) Τὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος ὁπόθεν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος κοιν. καὶ Πόντ. Τσακων. : Ὁ αὐγερινός τὸ καλοκαίρι φαίνεται 'ς τὴ δύσι καὶ τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὴν ἀνετολὴ Βούρβουρ. Κοίτα κατὰ τὴν ἀνετολὴ Κεφαλλ.

Ἄσμ. Ὁ σὴν ἀνατολὴν μερέαν ποῖσον τὸ σταυρό σ' Πόντ. (Τραπ.) || Φρ. Ἐγύρισε ἀνατολὴ καὶ δύσι (ὅλον τὸν κόσμον) κοιν. Τό 'να του μάτι 'ς τὴν ἀνατολὴ καὶ τ' ἄλλο 'ς τὴ δύσι (ἐπὶ παραβλῶπος) Δαρδαν. || Γνωμ. Κόκκιν' ἡ ἀνετολή, κατουρημέν' ἡ δύσι (ὅταν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καλύπτουν ἐρυθρὰ νέφη, τότε περὶ τὴν δύσιν θὰ βρέξῃ) Λάστ. || Ἄσμ.

Σὰν τί μαυρίλα φαίνεται ἀντίκρυ 'ς τ' Ἀδραμύττι,
μὴν καίγεται ἡ ἀνετολή, μήνα καπνίζει ἡ δύσι ;

Ἀρτάκ.

Τὸ κούτελό σου τὸ πλατὺ | ἐ δύσι τσ' ἐ ἀνετολή

(ἐνν. εἶναι) Μεγίστ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀνάτελμα 2.

Ἡ λ. ὡς κύρ. ὄν. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀνατολή Θεσσ. (Ἀλμυρ.) Πόντ. (Κοτύωρ. Ὁφ. Τραπ. Σάντ.), Ἀνατουλή Μακεδ. (Παγγ.) καὶ ὡς τοπων. κοιν.

Ἀνατολήσιος ὁ, Ἡπ.—ΧΧρηστοβασ. Χρόν. σκλαβ. 16

Ἐκ τοῦ τοπων. Ἀνατολή καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ήσιος.

1) Τοῦρκος καταγόμενος ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας : Ὁ Κιουταχὴ πασιὰς μὲ τοὺς Ἀνατολήσιους κι ὁ Ὁμέρ Βουώνης μὲ τοὺς Ἀρβανῆτες ΧΧρηστοβασ. ἐνθ' ἄν. Συνών. *Ἀνατολᾶς, Ἀνατολίτης. 2) Τὸ οὐδ. ἀνατολήσιο, εἶδος ὑφάσματος (λαβόντος τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως) Ἡπ.

ἀνατολικὰ ἐπίρρ. κοιν. καὶ Καπ. Πόντ. (Χαλδ.) ἀνατουλικὰ βόρ. ἰδιώμ. ἀνετολικὰ Ἀνδρ. (Κόρθ.) Α.Κρήτ. Νάξ. (Ἀπύρανθ. Σαγκρ.)

Ἐκ τοῦ ἐπίθ. ἀνατολικός.

1) Πρὸς ἀνατολὰς κοιν. καὶ Καπ. Πόντ. (Χαλδ.) : Γυρίζω ἀνατολικὰ κοιν. Κάνει τὸ σταυρό του ἀνατολικὰ Κρήτ. Μήλ. || Ἄσμ.

Στέκομαι ἀνετολικὰ τσαὶ κάνω τὸ σταυρό μου

Κόρθ.

Ἐγρίσει' ἀνατολικὰ, κάμετε τὸ σταυρό σας,

γιατί 'φτασε τὸ τέλος σας κ' ἤρθε τὸ τέρμινό σας

(ἔγρισει' = γυρίσετε) Κάσ. Συνών. προσηλιακά, ἀντίθ.

ἀποσκιερά. β) Ἐξ ἀνατολῶν Νάξ. (Σαγκρ.) : Τὰ νερὰ ἔρχονται πάντοτε ἀνετολικὰ (νερὰ = βροχαί). 2) Ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἥτοι τῆς Μ. Ἀσίας Κωνπλ. : Τὸ δεῖνα χωρὶς πέφτει ἀνατολικὰ. Ἀντίθ. ρουμελικὰ.

ἀνατολικός ἐπίθ. κοιν. ἀνατουλ'κός βόρ. ἰδιώμ.

Τὸ μεταγν. ἐπίθ. ἀνατολικός.

Α) Ἐπιθετικ. 1) Ὁ πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμμένος ἢ κείμενος, ὁ ἑὸς κοιν. : Ἀνατολικὸ σπιτί-δωμάτιο-παράθυρο κττ. κοιν. Συνών. προσηλιακός, ἀντίθ. ἀποσκιερός. 2) Ὁ ἐξ ἀνατολῶν προερχόμενος κοιν. : Φυσᾷ ἀνατολικός (ἐννοεῖται ἄνεμος, ἥτοι ἀπηνιότης) Κρήτ. || Ἄσμ.

Ἀρχίζ' ὁ νότος τὸ νερὸ κι ὁ κὺρ βορρὰς τὸ χιόνι

κι ἀρχίζει κι ἀνατολικός τὸ σταυρωτὸ χαλάζει

Κρήτ. 3) Ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἀνατολὴν κοιν. : Φρ. Ἀνατολικὸ ζήτημα (ἐπὶ ὑποθέσεως περιπλόκου ἢ χρονισίας, ἐκ τοῦ περιωνύμου ἱστορικοῦ ζητήματος περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐκδιώξεως τῶν Τοῦρκων ἐκ τῆς Εὐρώπης καὶ Μ. Ἀσίας). 4) Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν (ἢ σημασιολογικὴ χρῆσις παρὰ τοῖς καθολικοῖς) Σῦρ. : Ὁ δεῖνα εἶναι ἀνατολικός, δὲν εἶναι δυτικός. Ἀνατολικὰ Χριστούγεννα (τὰ Χριστ. τῶν ὀρθόδοξων). Συνών. ὀρθόδοξος ἀντίθ. δυτικός, καθολικός.

Β) Οὐσ. 1) Τὸ θηλ. ἀνατολική ἢ ἀνατολικεῖα ἡ, εἶδος δαμασκηneas μὲ λευκὰ ἐπιμήκη δαμάσκηνα (μετεφυτεῦθη

